

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2B)

1. 1. 2016 je začel veljati Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 102/2015; v nadaljevanju: ZPIZ-2B).

Za uskladitev pokojninskega načrta z določbami spremenjenega zakona, ima, v skladu z drugim odstavkom 38. člena ZPIZ-2B, Kapitalska družba, d. d., kot upravljavec Sklada obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja SODPZ, rok dvanajstih mesecev po uveljavitvi tega zakona, torej najkasneje 1. 1. 2017.

ZPIZ-2B prinaša vrsto sprememb na področju poklicnega zavarovanja, med drugim spreminja pogoje za poklicno upokojevanje, prinaša spremembe na področju enkratnega izplačila sredstev in področju plačevanja prispevkov za poklicno zavarovanje ter uvaja solidarnostne rezerve.

Pomembnejše novosti po ZPIZ-2B v zvezi s poklicnim upokojevanjem

Poklicno zavarovanje

ZPIZ-2B uvaja pojem solidarnostnih rezerv in sicer na način, da SODPZ oblikuje solidarnostne rezerve, ki so namenjene zagotavljanju manjkajočih sredstev za izplačevanje poklicnih pokojnin zavarovancem-članom pod pogoji, ki jih določa ta zakon. Za zajamčeni donos, določen s pokojninskim načrtom, jamči upravljavec Sklada obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja iz prvega odstavka 210. člena tega zakona (v nadaljnjem besedilu: upravljavec sklada). Ne glede na prejšnji stavek jamči upravljavec sklada v obdobjih oblikovanja nerazporejenih solidarnostnih rezerv zajamčeno donosnost zavarovanca-člana v višini minimalne zajamčene donosnosti.

Krog zavarovancev poklicnega zavarovanja

Vključitev v poklicno zavarovanje ostaja obvezna za vse, ki opravljajo posebno težka in zdravju škodljiva dela, in dela, ki jih po določeni starosti ni moč uspešno poklicno opravljati. Zavarovanci, ki delajo na delovnih mestih iz prejšnjega stavka, se vključijo v poklicno zavarovanje le, če delo opravljajo s polnim delovnim časom. Kot polni delovni čas se šteje tudi čas, ki ga delovni invalid prebije v obveznem zavarovanju s krajšim delovnim oziroma zavarovalnim časom od polnega. Merila in kriterije za določitev delovnih mest, ki so posebna težka in zdravju škodljiva in delovnih mest, ki jih po določeni starosti ni moč uspešno opravljati, predpiše Vlada RS.

Postopek za določitev delovnih mest, na katerih je obvezna vključitev v poklicno zavarovanje

Za določitev delovnih mest, ugotovitev spremembe škodljivih vplivov in za odločitev o prenehanju obveznosti poklicnega zavarovanja na določenem delovnem mestu je pristojna posebna sedemčlanska

komisija, ki jo imenuje minister, pristojen za delo in jo sestavljajo trije predstavniki delodajalcev, trije predstavniki sindikatov in en predstavnik MDDSZ. Pravna podlaga za določitev delovnih mest je lahko tudi poseben zakon. Postopek pred komisijo se začne na predlog delodajalcev ali sindikatov, lahko tudi skupen predlog; na predlog ministra, pristojnega za zakon, s katerim so določena delovna mesta; po uradni dolžnosti na podlagi zdravstvene analize posledic dela za zdravje. Sklep komisije se objavi v Uradnem listu RS. Minister, pristojen za delo, je dolžan na spletni strani ministrstva objaviti seznam delovnih mest, na katerih je obvezna vključitev v poklicno zavarovanje, ki se dopolnjuje upošteva sklepe komisije.

Minister, pristojen za delo, imenuje petčlansko komisijo, ki je pristojna za ugotavljanje, ali pri zavezancu obstajajo delovna mesta, na katerih je obvezna vključitev v poklicno zavarovanje in jo sestavljata 2 strokovnjaka s področja tehnologije in procesov dela, 1 predstavnik ministrstva za delo, 1 predstavnik sindikatov in 1 predstavnik delodajalcev. Postopek se začne na predlog zavezanca ali sindikata oz. sveta delavcev; lahko gre tudi za skupen predlog. Komisija o ugotovitvah izda odločbo, ki se vroči tudi Kapitalski družbi, d. d.

Kapitalska družba, d. d., je ob vključitvi zavarovanca-člana v poklicno zavarovanje dolžna preveriti izpolnjevanje pogojev za poklicno zavarovanje na strani zavarovanca v skladu z odločbo; in sicer:

- naziv in šifro delovnega mesta
- naziv delovnega mesta po internem aktu delodajalca
- datum, od katerega je obvezna vključitev v poklicno zavarovanje
- delovni čas, ki se šteje kot polni delovni čas

Zavezanec za plačilo je dolžan obveščati Kapitalsko družbo, d. d., tudi o vseh spremembah, ki vplivajo na poklicno zavarovanje.

Zdravstvena analiza delovnih mest

Predvidena je izvedba analize posledic dela za zdravje zavarovancev, ki delajo na delovnih mestih, na katerih je obvezna vključitev v poklicno zavarovanje. Izvedel jo bo Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa. Kapitalska družba, d. d. bo v okviru izvedbe analize dolžna brezplačno posredovati Nacionalnemu inštitutu za javno zdravje podatke o osebah, ki so bile od 1. 1. 2001 dalje vključene v obvezno dodatno oz. poklicno zavarovanje.

Vključitev v poklicno zavarovanje

Zavezanci za obvezno vključitev zavarovancev v poklicno zavarovanje ter za obračun in plačilo prispevkov za poklicno zavarovanje so delodajalci in zavarovanci, ki opravljajo pridobitno ali drugo samostojno dejavnost. Zavezanci za plačilo prispevkov so dolžni s Kapitalsko družbo, d. d., najprej skleniti pogodbo o financiranju pokojninskega načrta poklicnega zavarovanja. Zavezanec v roku osmih dni od začetka dela vloži za vsakega zavarovanca prijavo v poklicno zavarovanje (obvezni elementi prijave so predpisani v trinajstem v zvezi z osmim odstavkom 209. člena ZPIZ-2), Kapitalska družba, d. d., pa na podlagi prijave izda potrdilo o vključitvi v poklicno zavarovanje.

Prispevki za poklicno zavarovanje

Osnova za plačilo prispevkov za poklicno zavarovanje je plača zavarovanca-člana, nadomestilo plače, ki se plačuje v breme delodajalca, razen nadomestil plače iz naslova zdravstvenega zavarovanja, ali zavarovalna osnova, ki je s tem zakonom določena za obračun in plačilo prispevkov iz obveznega pokojninskega zavarovanja.

Obračun in plačilo prispevkov

Zavezanec izračuna prispevek za poklicno zavarovanje v obračunu v skladu s tem zakonom. V obračunu prispevkov za poklicno zavarovanje mora navesti resnične, popolne in pravilne podatke. Obliko obračuna prispevkov za poklicno zavarovanje, ki mora vsebovati vse podatke, ki so potrebni za izračun in nadzor pravilnosti izračuna prispevkov za poklicno zavarovanje, določi upravljavec sklada. Zavezanec predloži obračun prispevkov za poklicno zavarovanje upravljavcu sklada. Za roke predložitve obračuna in roke plačila veljajo določbe, ki urejajo plačilo prispevkov za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Upravljavec sklada sam ugotovi obveznost glede višine prispevkov za poklicno zavarovanje, če ugotovi, da obračun prispevka za poklicno zavarovanje ni bil predložen ali da iz predloženega obračuna izhajajo nepravilnosti. Ugotovljena obveznost, ki jo ugotovi upravljavec sklada, je izvršilni naslov. Upravljavec sklada obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja v pokojninskem načrtu poklicnega zavarovanja določi postopek ravnanja v primerih iz prvega stavka tega odstavka, pri čemer mora zagotoviti sodelovanje zavezanca v postopku ugotavljanja obveznosti.

Od prispevkov za poklicno zavarovanje, ki jih zavezanec ni plačal v predpisanem roku, upravljavec sklada obračuna obresti po zakonu, ki ureja davčni postopek. KAD potrebne podatke pridobi od FURS.

Izterjava neplačanih prispevkov za poklicno zavarovanje

Izterjavo neplačanih prispevkov za poklicno zavarovanje opravi davčni organ na predlog KAD. Izvršilni naslov je obračun prispevkov za poklicno zavarovanje, ki ga predloži zavezanec, ali obračun KAD z obrestmi in potrdilom o izvršljivosti, ki ga izda KAD na podlagi nadzora nad pravilnostjo obračuna in plačila prispevkov. Izvršba poteka v skladu z zakonom, ki ureja davčni postopek in zakonom, ki ureja FURS.

Dodana doba

Dodana doba predstavlja četrtno obdobja vključenosti v obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje po ZPIZ-1 ali v poklicno zavarovanje po ZPIZ-2. V primeru plačila prispevkov le za del obdobja vključenosti v poklicno zavarovanje, se prizna dodana doba le na podlagi obdobj, za katera so bili prispevki plačani in če za določena obdobja prispevki niso bili plačani v celoti, se za priznanje dodane dobe ugotovi sorazmerni del tega obdobja, skladno z deležem plačanih prispevkov.

Dokup pokojninske dobe

Upravičenci za dokup pokojninske dobe so uživalci poklicne pokojnine, osebe, ki sta jim prenehala poklicno in obvezno zavarovanje in uživalci starostne, predčasne ali invalidske pokojnine. Navedeni

imajo pravico do dokupa v trajanju, ki ustreza razliki med pridobljeno dodano dobo in obdobjem prejemanja poklicne pokojnine (za uživalca poklicne pokojnine) oziroma v trajanju, ki ustreza celotni pridobljeni dodani dobi (takšen upravičenec ne more uveljaviti pravice do poklicne pokojnine po tem zakonu). Osnova za plačilo prispevka je 80 % zadnje znane povprečne letne plače zaposlenih v Republiki Sloveniji, preračunane na mesec, rok za plačilo prispevka pa je 45 dni od prejema odločbe. Dokup se lahko opravi iz sredstev na osebnem računu; v tem primeru prispevek ali del prispevka za dokup vplača KAD v imenu in za račun upravičenca.

Obdobje prejemanja poklicne pokojnine

Poklicna pokojnina se izplačuje v mesečnih zneskih od uveljavitve pravice do poklicne pokojnine do izpolnitve pogojev za pridobitev starostne pokojnine. Dodatna pogoja:

- lahko traja največ toliko časa, kolikor ima zavarovanec-član dodane dobe,
- izplačevanje se začne pod pogojem, da bo zavarovanec po prenehanju izplačevanja izpolnil pogoje za starostno pokojnino oz. „posebno pokojnino“ po drugem odstavku 204. člena.

Za zavarovance iz prvega odstavka 204. člena znaša obdobje prejemanja poklicne pokojnine enako, kot znaša razlika med dejansko dopolnjeno pokojninsko dobo brez dodane dobe iz naslova vključenosti v poklicno zavarovanje in 40 let pokojninske dobe, vendar ne dlje, kot do izpolnitve pogojev za starostno pokojnino

Izplačevanje poklicne pokojnine se v primeru reaktivacije zadrži.

Pogoji za pridobitev pravice do poklicne pokojnine

1. odstavek 204. člena:

- 42 let in 6 mesecev pokojninske dobe,
- zadostnost sredstev.

3. odstavek 204. člena:

- 40 let pokojninske dobe,
- zadostnost sredstev,
- dosežena starost:
 - delovno mesto iz 1. skupine - starost 56 let;
 - delovno mesto iz 2. skupine - starost 55 let;
 - delovno mesto iz 3. skupine - starost 54 let;
 - delovno mesto iz 4. skupine - starost 53 let;
 - delovno mesto iz 5. skupine - starost 52 let.

Pri izračunu pogoja starosti se upošteva zaokroženo tehtano povprečje starostnih mej, ki veljajo za del poklicnega zavarovanja in zavarovalne dobe, ki se šteje s povečanjem.

Odmera poklicne pokojnine

Poklicna pokojnina se odmeri glede na višino zbranih sredstev na osebnem računu zavarovanca-člana. Odmeri se najmanj v višini starostne pokojnine, ki bi jo prejel v obveznem pokojninskem in invalidskem zavarovanju za 40 let pokojninske dobe, povečane za sredstva prispevka za zdravstveno zavarovanje in stroške KAD, in največ v višini starostne pokojnine, odmerjene od najvišje pokojninske osnove,

povečane za sredstva prispevka za zdravstveno zavarovanje in stroške KAD, če za to zadoščajo sredstva na osebni račun zavarovanca-člana. Morebitni preostanek sredstev na osebni račun zavarovanca-člana, ki se ni uporabil za izračun poklicne pokojnine, se lahko uporabi za dokup pokojninske dobe, prenos v dodatno pokojninsko zavarovanje ali enkratno izplačilo.

Prenos ali enkratno izplačilo zavarovancu

Upravičenci:

- zavarovanec-član, ki je še pred uveljavitvijo pravice do poklicne pokojnine izpolnil pogoje za pridobitev pravice do starostne, predčasne ali invalidske pokojnine ali uveljavil vdovsko pokojnino, ob upokojitvi v obveznem zavarovanju;
- zavarovanec-član, ki je uveljavil pravico do poklicne pokojnine in so mu po poteku te pravice ostala sredstva na osebni račun.

Pravica do:

- enkratnega izplačila odkupne vrednosti enot premoženja na osebni račun, če sredstva na osebni račun ob vložitvi popolnega zahtevka ne presegajo 5.000 EUR,
- prenosa sredstev na ZPIZ z namenom dokupa pokojninske dobe,
- prenosa sredstev v dodatno pokojninsko zavarovanje, kjer pridobi pravico do dodatne pokojnine.

Enkratno izplačilo upravičencu za primer smrti oz. dediču

- V primeru smrti zavarovanca-člana, ki ni uveljavil poklicne pokojnine, se dedičem ali upravičencem za primer smrti izplača odkupna vrednost enot premoženja na osebni račun umrlega zavarovanca-člana v enkratnem znesku, ne glede na višino sredstev na osebni račun umrlega zavarovanca-člana.
- V primeru smrti uživalca poklicne pokojnine se dedičem ali upravičencem za primer smrti izplača tisti del odkupne vrednosti enot premoženja na osebni račun umrlega uživalca poklicne pokojnine, ki se ni uporabil za izračun poklicne pokojnine.

Posebni primeri enkratnega izplačila

Upravičenci:

- Zavarovanec-član, ki je najmanj 10 let opravljal vojaško službo v SV, pa mu pogodba o zaposlitvi, sklenjena za določen čas z MORS, ni podaljšana ter ne namerava uveljavljati poklicne pokojnine, ima pravico do izplačila v enkratnem znesku ali prenosa v dodatno zavarovanje.
- Zavarovanec-član poklicni vojak, ki se mu odpove pogodba o zaposlitvi na obrambnem področju zaradi starostne omejitve opravljanja vojaške službe ali zaradi drugih nekrivdnih razlogov, ima pravico do izplačila v enkratnem znesku ali prenosa v dodatno zavarovanje.

- Zavarovanec-član policist, ki je sklenil pogodbo o zaposlitvi za določen čas na podlagi prvega odstavka 54. člena Zakona o organiziranosti in delu v policiji (Uradni list RS, št. 15/13) in ki v roku šestih mesecev od prenehanja pogodbe o zaposlitvi ne sklene nove pogodbe o zaposlitvi na delovnem mestu, na katerem je obvezna vključitev v poklicno zavarovanje, ima pravico do izplačila v enkratnem znesku.

V teh primerih zavarovanci-člani niso upravičeni do drugih pravic iz naslova poklicnega zavarovanja.

Izplačevanje poklicnih pokojnin iz SODPZ

Poklicne pokojnine se bodo izplačevale iz SODPZ, v obliki delne odkupne vrednosti v višini mesečnega zneska poklicne pokojnine. Posledica te novosti je likvidacija KS SODPZ.

Solidarnostne rezerve

Namen: zagotavljanje manjkajočih sredstev zavarovancem-članom, ki so izpolnili pogoje za pridobitev pravice do poklicne pokojnine in so bili v poklicno zavarovanja vključeni najmanj 17 let, za izplačevanje poklicnih pokojnin. Uporaba solidarnostnih rezerv je po zakonu strogo namenska. Sofinanciranje upravičencem iz solidarnostih rezerv se zagotovi samo v višini najnižje pokojnine, pod pogojem, da sredstva nerazporejenih solidarnostih rezerv zadoščajo za pokritje obveznosti.

Sestava solidarnostnih rezerv:

- Nerazporejene: namenjene zagotavljanju sredstev za izplačevanje poklicnih pokojnin zavarovancem-članom, ki se bodo poklicno upokojili v prihodnosti.
- Razporejene: namenjene so zagotavljanju sredstev za izplačevanje poklicnih pokojnin zavarovancem-članom, ki so se že poklicno upokojili.

Oblikovanje solidarnostih rezerv:

- Nerazporejene se oblikujejo, dokler z zadnjim zneskom ne dosežejo ali presežejo deleža ČVS, določenega v pokojninskem načrtu, vendar ne več kot 1,8 %.
- Razporejene se oblikujejo v višini zneskov, ki so potrebni za sofinanciranje poklicnih pokojnin zavarovancem-članom, ki so že uveljavili pravico do poklicne pokojnine.

Vir nerazporejenih solidarnostih rezerv:

- Preneseni čisti poslovni izid: KAD mora izračunati znesek, ki predstavlja razliko med zajamčeno vrednostjo sredstev zavarovancev-članov, izračunano z upoštevanjem zajamčene donosnosti, za katero jamči upravljavec v obdobjih, ko se nerazporejene solidarnostne rezerve ne oblikujejo in zajamčeno vrednostjo sredstev zavarovancev-članov, izračunano z upoštevanjem minimalne zajamčene donosnosti. Osnova za izračun je skupni znesek zajamčenih vrednosti sredstev vseh zavarovancev-članov na obračunski dan predhodnega obračunskega obdobja.
- Sredstva, ki v primeru smrti uživalca poklicne pokojnine ostanejo na njegovem osebem računu, razen dela, ki se ni uporabil za izračun poklicne pokojnine.
- Izstopni stroški v višini 10 % vrednosti od zneska izplačila, ko zavarovanec-član ali upravičenec zahtevata enkratno izplačilo.

Druge novosti

- Mirovanje poklicnega zavarovanja: s posebnim zakonom se lahko določi, da poklicno zavarovanje ne miruje, v obdobju odsotnosti zavarovanca-člana zaradi poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, če zanj prispevke plačuje njegov delodajalec.
- Možno je naknadno plačilo prispevkov osebi, ki ji je poklicno zavarovanje že prenehalo in je njen osebni račun že zaprt. vplačana sredstva se takšni osebi izplačajo v enkratnem znesku.
- Zakon uvaja pojem namenske uporabe sredstev:
 - poklicna pokojnina;
 - dokup pokojninske dobe;
 - prenos sredstev v dodatno pokojninsko zavarovanje;
 - prenos sredstev je brezplačen; VENDAR vseeno dohodnina v primeru dokupa pokojninske dobe.
- V 208. členu so določene obvezne sestavine pokojninskega načrta ter postopek njegovega sprejemanja.
- Upoštevanje uvedbo solidarnostih rezerv je v 209b. členu nova formula za izračun vrednosti enote SODPZ.
- Dolžnost objave podatkov o zavezancih na spletni strani KAD – ime in sedež, matična številka.
- Izmenjava podatkov z zavezancem, ZPIZ, ZZZRS, CRP – brezplačno in brez predhodne privolitve zavarovanca.